

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Bydgoszczy

LBY.410.016.04.2021

Wiesław Kazaniecki
Prezes Zarządu
Zakładu Usług Komunalnych Zławieś Wielka Sp. z o.o.
Rzęczkowo 48A
87-133 Zławieś Wielka

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/102 Gospodarowanie zasobami wodnymi przez przedsiębiorstwa wodociągowe w gminach wiejskich

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zakład Usług Komunalnych Zławieś Wielka Sp. z o.o. ¹ , Rzęczkowo 48A 87-133 Zławieś Wielka
Kierownik jednostki kontrolowanej	Wiesław Kazaniecki, Prezes Zarządu, od 1 lipca 2021 r. ² W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Sławomir Jakubowski, Prezes Zarządu, od 1 lutego 2015 r. do 30 czerwca 2021 r. ³
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Przygotowanie organizacyjne, kadrowe oraz finansowe do realizacji zadań. 2. Wykonywanie zadań z zakresu gospodarowania zasobami wodnymi. 3. Nadzór nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem ścieków.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2021 (do czasu zakończenia kontroli ⁴) oraz dowody sporządzone przed lub po okresie objętym kontrolą mające związek z kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 roku o Najwyższej Izbie Kontroli ⁵
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy
Kontrolerzy	1. Marcin Mościcki, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBY/76/2021 z 1 czerwca 2021 r. 2. Robert Elwertowski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBY/110/2021 z 31 sierpnia 2021 r.

(akta kontroli str. 1-6)

II. Ocena ogólna kontrolowanej działalności⁶

OCENA OGÓLNA

W okresie objętym kontrolą osoby wyznaczone do realizacji zadań związanych z zaopatrzeniem w wodę posiadały odpowiednią wiedzę i doświadczenie pozwalające na prawidłowe wykonywanie powierzonych im obowiązków. Opracowany przez Spółkę projekt regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków zawierał elementy wymagane przepisami prawa. ZUK prawidłowo uzgodnił z Państwowym Powiatowym Inspektorem Sanitarnym w Toruniu⁷ stałe punkty czerpalne służące do pobierania próbek wody do badań oraz ustalił harmonogram ich pobierania. Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości dotyczyły m.in.:

¹ Dalej: „ZUK” lub „Spółka”.

² Dalej: „Prezes”.

³ Dalej: „Były Prezes”.

⁴ Zakończenie czynności kontrolnych: 24 września 2021 r.

⁵ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, ze zm. dalej: „ustawa o NIK”.

⁶ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁷ Dalej: „PPIS”.

- poboru wody, łącznie przez 1 267 dni z dwóch ujęć wody, bez wymaganego pozwolenia wodnoprawnego;
- nieprawidłowego oznakowania i ogrodzenia stref ochrony bezpośredniej na jednej ze stacji uzdatniania wody⁸;
- nieinformowania mieszkańców o działaniach naprawczych mających na celu zapewnienie należytej jakości dostarczanej wody;
- nieprzeprowadzania badań jakości wody, każdorazowo po awarii sieci wodociągowej;
- nieterminowego przekazywania przez Spółkę do PPIS informacji o przekroczeniach parametrów jakości wody.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

1. Przygotowanie organizacyjne, kadrowe oraz finansowe do realizacji zadań

Opis stanu faktycznego

1.1. Spółka została utworzona 21 września 2012 r. wskutek przekształcenia Gminnego Zakładu Komunalnego w Złejwsi Wielkiej⁹. Przedmiotem działalności Spółki było m.in.: ujmowanie, przesył, zakup i dystrybucja wody dla celów zaopatrzenia w wodę ludności oraz odbiór i odprowadzanie ścieków z obszaru Gminy Zławieś Wielka¹⁰ objętego gminną siecią wodociągową i kanalizacyjną. Spółka nie posiadała sformalizowanego regulaminu organizacyjnego. Były Prezes podał, że w ZUK funkcjonuje dział wodno-kanalizacyjny, który zajmuje się działalnością Spółki w zakresie takiej infrastruktury. Działem kierował Kierownik Zakładu. W Spółce zatrudnionych było 36 pracowników, z czego 14 zajmowało się prowadzeniem spraw z zakresu zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków. Osoby wyznaczone do realizacji ww. zadań posiadały odpowiednią wiedzę i doświadczenie pozwalające na prawidłowe wykonywanie powierzonych im obowiązków. Zapewniono im dostęp do szkoleń aktualizujących wiedzę¹¹. Były Prezes wyjaśnił, że w przypadku nieposiadania przez Spółkę wymaganych specjalistycznych kadr korzystano z usług podmiotów zewnętrznych. Obecnie zatrudnieni pracownicy¹² posiadali opracowane zakresy obowiązków. Były Prezes podał, że nie wystąpiła sytuacja, w której powierzono mu zbyt dużą liczbę zadań utrudniających rzetelne wywiązywanie się z obowiązków.

(akta kontroli str. 7-37, 132-134, 373-375, 492)

1.2. Łączna długość sieci wodociągowej na terenie Gminy wynosiła 280,4 km¹³. Wodociągi zasilane były z sześciu ujęć głębinowych¹⁴, z czego dwa z nich były ujęciami awaryjnymi¹⁵. Ponadto od 1 października 2015 r. woda w części dostarczana była rurociągiem przez Toruńskie Wodociągi Sp. z o.o. oraz z Gminy Dąbrowa Chełmińska. W latach 2019-2021 (I połowa) woda zakupiona hurtowo przez ZUK stanowiła 36,6% wody sprzedanej przez Spółkę odbiorcom. Wszystkie

⁸ Dalej: „SUW”.

⁹ Uchwała Rady Gminy Zławieś Wielka nr XVII/116/2012 z 21 września 2012 r.

¹⁰ Dalej: „Gmina”.

¹¹ Dotyczących m.in.: obsługi koparko-ladowarek, eksplantacji urządzeń kanalizacji wysokociśnieniowej, prawnych aspektów nielegalnego poboru i odprowadzania ścieków, wzorów dokumentów w zakresie gospodarki wodno-kanalizacyjnej oraz przyłączania nieruchomości do sieci.

¹² Według stanu na 30 czerwca 2021 r.

¹³ Według stanu na 30 czerwca 2021 r.

¹⁴ Zławieś Mała, Przysiek, Górsk/Pędzewo, Siemoń, Czarnowo, Łążyn.

¹⁵ Czarnowo i Łążyn.

stacje uzdatniania wody oraz większość sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej były własnością Gminy. Liczba budynków na terenie Gminy, liczba budynków z przyłączem do sieci wodociągowej oraz liczba budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej wynosiły odpowiednio:

- według stanu na 31 grudnia 2019 r. – 3 458, 2 902 i 1 628;
- według stanu na 31 grudnia 2020 r. – 3 595, 3 115 i 1 748.

Według stanu na 31 grudnia 2020 r. procent ludności korzystającej z sieci wodociągowej wynosił 83,4%, mieszkańców Gminy, a z sieci kanalizacyjnej 49,51%. ZUK oraz Gmina nie posiadały danych dotyczących liczby nieruchomości niepodłączonych do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, a dla których taka możliwość istnieje. Jako główną przyczynę niepodłączenia się mieszkańców do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej były Prezes wskazał m.in. rozległy teren Gminy oraz wysoki poziom wód gruntowych i związany z tym duży koszt budowy przyłączy.

(akta kontroli str. 129, 136, 147-150, 381-383, 400-412, 485)

1.3. ZUK posiadał, wydane przez Wójta Gminy Zławieś Wielka, zezwolenie na prowadzenie działalności zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków¹⁶. Dla wszystkich ujęć wody pozwolenia wodnoprawne na pobór wód podziemnych, wnioskowane i wydawane były na Gminę. Ścieki sanitarne odprowadzane były do oczyszczalni ścieków Toruńskich Wodociągów Sp. z o.o. Na dzień rozpoczęcia kontroli¹⁷ wszystkie posiadane przez Gminę pozwolenia wodnoprawne były aktualne¹⁸. Brak ciągłości pozwolenia wodnoprawnego na pobór wody podziemnej oraz odprowadzanie ścieków (wód popłucznych) stwierdzono w przypadkach¹⁹: SUW Pędzewo w okresie od 1 kwietnia 2019 r. do 3 sierpnia 2020 r. oraz SUW Zławieś Mała w okresie od 1 grudnia 2018 r. do 12 stycznia 2021 r. Były Prezes podał m.in., że proces uzyskiwania ww. pozwoleń przez Gminę był monitorowany przez Spółkę. W okresie braku pozwolenia ZUK ograniczył wydobycie wody z ww. stacji do niezbędnego minimum, a mieszkańcy zaopatrywani byli w wodę głównie z SUW Siemoń oraz przez magistralę wodociągową z Toruńskich Wodociągów Sp. z o.o. Koszty podwyższonej opłaty w ww. okresie za usługi wodne ponosiła Gmina, która następnie obciążała nimi ZUK. Wójt podał, m.in., że Gmina nie była w stanie podać wysokości podwyższonych opłat.

(akta kontroli str. 33-37, 84-125, 133-134, 379-383, 485)

1.4. ZUK opracował projekt regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków oraz przedłożył go Radzie Gminy 12 czerwca 2018 r. Projekt zawierał elementy, o których mowa w art. 19 ust. 5 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków²⁰. Rada Gminy 20 marca 2019 r. podjęła uchwałę w sprawie przyjęcia regulaminu²¹. Zatwierdzony dokument, był zgodny z przedłożonym przez Spółkę projektem, zmiany dotyczyły jedynie uszczegółowienia lub rozbudowy niektórych definicji i punktów regulaminu.

(akta kontroli str. 39-56)

¹⁶ Decyzja KR.7021.36.2018 z 12 kwietnia 2018 r.

¹⁷ Tj. 18 czerwca 2021 r.

¹⁸ SUW Zławieś Mała decyzja znak GD.ZUZ.5.421.172.2019 MT z 30 listopada 2020 r.; SUW Przysiek decyzja znak OS.I.6223-41/05/2006 z 12 stycznia 2006 r.; SUW Siemoń decyzja znak OS.6341.15.2016 MO z 19 lipca 2016 r.; SUW Pędzewo decyzja znak GD.ZUZ.5.4210.199.202 AO z 8 czerwca 2020 r.; SUW Łążyn decyzja znak OS.6341.15.2016 KK z 9 stycznia 2017 r.; SUW Czarnowo decyzja znak OS.I.6223-31/2008 z 22 września 2008 r.

¹⁹ Por. stwierdzone nieprawidłowości.

²⁰ Dz. U. z 2020 r., poz. 2028, dalej: „ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę”.

²¹ Uchwała Rady Gminy Zławieś Wielka nr IV/51/2019 z 24 kwietnia 2019 r.

1.5. Według stanu na koniec 2019 i 2020 roku oraz na 30 czerwca 2021 r. przychody z tytułu sprzedaży wody wyniosły odpowiednio: 1 742,0 tys. zł, 1 814,7 tys. zł i 715,3 tys. zł, przy kosztach poniesionych przez ZUK: 1 716,4 tys. zł, 1 871,9 tys. zł, 882,1 tys. zł. Wynik Spółki w latach 2019 i 2020 w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę wyniósł odpowiednio: 25,6 tys. zł i (minus) 57,2 tys. zł, a w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków: (minus) 70,8 tys. zł i (minus) 123,3 tys. zł. Spółka nie opracowała wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych. Były Prezes podał, że ZUK nie jest właścicielem sieci, a inwestycje wodno-kanalizacyjne planowane i realizowane są przez Gminę. W 2019 r. Spółka pozyskała 25 tys. zł środków zewnętrznych w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków²².

(akta kontroli str. 128, 147-150)

1.6. Ewidencja księgowa²³ prowadzona przez Zakład umożliwiła m.in.:

- wydzielenie kosztów stałych i zmiennych, przychodów związanych z poszczególnymi rodzajami działalności przedsiębiorstwa wodociagowo-kanalizacyjnego, także w odniesieniu do poszczególnych taryf;
- ustalenie kosztów związanych z działalnością inwestycyjną w poprzednich trzech latach obrotowych;
- dokonanie alokacji niezbędnych przychodów.

W okresie objętym kontrolą na terenie Gminy obowiązywała taryfa dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę zatwierdzona 21 maja 2018 r. przez PGW Wody Polskie na okres trzech lat²⁴. Nowy wniosek o zatwierdzenie taryfy ZUK złożył w wymaganym terminie, tj. 9 lutego 2021 r. Taryfy opracowano w sposób zapewniający motywowanie odbiorców do racjonalnego korzystania z wody oraz ograniczenia zanieczyszczenia ścieków.

(akta kontroli str. 57-83, 319-320)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Spółka pobierała wodę z dwóch ujęć bez wymaganego pozwolenia wodnoprawnego. Zgodnie z art. 389 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne²⁵ na usługi wodne wymagane jest uzyskanie pozwolenia wodnoprawnego. Kontrola wykazała brak ciągłości pozwoleń wodnoprawnych na pobór wody dla:

- SUW Pędzewo w okresie od 1 kwietnia 2019 r. do 3 sierpnia 2020 r. oraz
- SUW Zławieś Mała w okresie od 1 grudnia 2018 r. do 12 stycznia 2021 r.

W wyżej wymienionym okresie dla obu stacji łącznie pobrano 16 608 m³ wody.

(akta kontroli str. 87-97, 106-118, 351, 384-389, 485)

Prezes wyjaśnił, m.in., że podczas oczekiwania na pozwolenie wodnoprawne Spółka nie prowadziła usług wodnych, o których mowa w art. 389 pkt 1, a jedynie pobierano wodę do celów technologicznych mających na celu utrzymanie sprawności maszyn i urządzeń. Zaniedbanie prawidłowego przepływu i cyrkulacji wody mogłoby spowodować zagrożenie dla mieszkańców po wznowieniu działania stacji, przy jej całkowitym unieruchomieniu. Podał, że w zakresie SUW Pędzewo nie

²² Środki przeznaczono na zakup samochodu osobowego.

²³ System enova365, wersja 2106.1.4, producent Soneta Sp. z o.o..

²⁴ Taryfa obowiązywała od 11 czerwca 2018 r.

²⁵ Dz.U. z 2021 r. poz. 624, ze zm., dalej: „Prawo wodne”.

został przekroczony pobór określony przez art. 395 pkt 7 Prawa wodnego, gdyż wynosił 2,9 m³ na dobę, podczas gdy przepis pozwala na pobór 5 m³.

(akta kontroli str.323-325)

NIK wskazuje, że zgodnie ze wspomnianym przez Prezesa art. 395 pkt 7 Prawa wodnego, pozwolenia wodnoprawnego albo zgłoszenia wodnoprawnego nie wymaga pobór wód powierzchniowych lub wód podziemnych w ilości średniorocznie nieprzekraczającej 5 m³ na dobę (...), na potrzeby zwykłego korzystania z wód. Z kolei zgodnie z art. 33 ust. 3 Prawa wodnego zwykłe korzystanie z wód służy zaspokojeniu potrzeb własnego gospodarstwa domowego lub własnego gospodarstwa rolnego. W przypadku ZUK pobór wód podziemnych nie stanowi zwykłego korzystania z wód, a stanowi usługę wodną określoną w art. 35 ust. 1 w zw. z ust. 3 Prawa wodnego, tj. usługę polegającą na zapewnieniu gospodarstwom domowym, podmiotom publicznym oraz podmiotom prowadzącym działalność gospodarczą możliwości korzystania z wód w zakresie wykraczającym poza zakres powszechnego korzystania z wód, zwykłego korzystania z wód oraz szczególnego korzystania z wód, obejmującą pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych. Nie można, więc uznać, aby pobór wód podziemnych przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne stanowiło zwykłe korzystanie z wód niewymagające pozwolenia wodnoprawnego, nawet jeśli pobór był niewielki i służył celom technologicznym.

OCENA CZĄSTKOWA

Osoby wyznaczone do realizacji zadań związanych z zaopatrzeniem w wodę posiadały odpowiednią wiedzę i doświadczenie pozwalające na prawidłowe wykonywanie powierzonych im obowiązków. Projekt regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków zawierał elementy wymagane przepisami prawa. Za nieprawidłowe NIK uznała pobór wody, łącznie przez 1 267 dni na dwóch stacjach, bez wymaganego pozwolenia wodnoprawnego.

OBSZAR

2. Wykonywanie zadań z zakresu gospodarowania zasobami wodnymi

Opis stanu faktycznego

2.1. Dla każdej z czterech stacji uzdatniania wody założone i prowadzone były książki obiektu budowlanego. ZUK przeprowadzał raz na pięć lat dla wszystkich stacji kontrolę polegającą na sprawdzeniu: stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia. Kontrole wskazywały na dostateczny stan techniczny budynków a stwierdzone uwagi dotyczyły m.in.: pęknięć i ubytków tynków na ścianach wewnętrznych oraz elewacji, skorodowanej stolarki okiennej, złego stanu rur spustowych i rynien. Analiza NIK wykazała, że ZUK przeprowadził ww. kontrole pięcioletnie w 2020 r. tylko dla trzech odcinków wodociągów o łącznej długości 2 360 m, tj. 0,9% całej sieci wodociągowej²⁶. W okresie objętym kontrolą, nie wystąpiła konieczność przeprowadzenia kontroli technicznej budynków wskutek okoliczności, o których mowa w art. 61 pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane²⁷ w zakresie bezpiecznego użytkowania obiektu. Na zlecenie NIK²⁸ Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w Toruniu²⁹ dokonał kontroli doraźnej trzech odcinków sieci wodociągowej oraz jednej stacji uzdatniania wody. Działania kontrolne obejmowały ocenę stanu technicznego oraz przydatność do użytkowania. Kontrola PINB wykazała m.in.: pęknięcia na ścianach szczytowych oraz odspojenia tynków na stacji, porośnięte mchem studnie rewizyjne, brak oznakowania

²⁶ Por. stwierdzone nieprawidłowości.

²⁷ Dz. U. z 2020 r. poz.1333, ze zm. dalej: „ustawa prawo budowlane”.

²⁸ W trybie art. 12 ustawy o NIK.

²⁹ Dalej: „PINB”.

i obetonowania skrzynek od zasuw oraz hydrantów. Spółka zobowiązała się do wykonania zaleceń PINB do 31 października 2021 r. w zakresie sieci wodociągowej oraz do 31 listopada 2022 r. odnośnie stacji uzdatniania wody.

(akta kontroli str. 38, 134, 414-475)

2.2. Oględziny trzech stacji uzdatniania wody³⁰ wykazały m.in., że:

- na terenach wszystkich stacji uzdatniania wody ustanowione były wyłącznie strefy ochrony bezpośredniej (łącznie pięć stref). W jednym przypadku wymiar ogrodzenia strefy był niezgodny z pozwoleniem wodnoprawnym³¹;
- na terenach ochrony bezpośredniej nie użytkowano gruntów do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęcia wody;
- w jednym przypadku wzór tablicy informacyjnej o strefie ochronnej ujęcia wody był niezgodny³² z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2019 r. w sprawie wzorów tablic informacyjnych o strefie ochronnej ujęcia wody³³;
- tereny SUW były zagospodarowane zielenią oraz ogrodzone. W jednym przypadku na ogrodzeniu nie umieszczono tablicy zawierającej informację o ustanowieniu strefy ochronnej i zakazie wstępu osób nieupoważnionych³⁴.

(akta kontroli str. 353-364)

Wójt Gminy podał, że wykonanie analizy ryzyka dla wszystkich ujęć wody obejmującą ocenę zagrożeń zdrowotnych z uwzględnieniem czynników negatywnie wpływających na jakość ujmowanej wody zaplanowane jest do końca 2022 r.

(akta kontroli str. 380)

2.3. Na wszystkich stacjach ujęć wody zastosowano przyrządy pomiarowe umożliwiające pomiar ilości pobranych wód. Zgodnie z pozwoleniami wodnoprawnymi odczyt stanu wodomierzy rejestrowany był raz w miesiącu w książce poboru i rozbioru wody. Analiza NIK wykazała, że dokonywano badań jakości wody oraz ścieków wód popłucznych na wszystkich SUW z częstotliwością i w ilości wynikających z pozwoleń wodnoprawnych. W jednym przypadku nie pobrano próbek do badania z uwagi na remont obiektu, w którym mieścił się punkt poboru i związane z tym odłączenie budynku od wodociągu.

(akta kontroli str. 476-479, 481-483)

2.4. Według stanu na koniec 2019 i 2020 roku oraz na 30 czerwca 2021 r. straty wody wyniosły odpowiednio: 77,4 tys. m³; 58,9 tys. m³ i 45,6 tys. m³. W celu obniżenia strat wody ZUK m.in. dokonał wymiany wodomierzy mechanicznych na wodomierze z odczytem radiowym. Łączny koszt podjętych działań, ze środków własnych, na rzecz obniżenia strat wody, w okresie objętym kontrolą, wyniósł 60,6 tys. zł.

(akta kontroli str. 138-139, 129-130)

2.5. W badanym okresie wystąpiły łącznie 92 awarie sieci wodociągowej i 129 awarii sieci kanalizacyjnej³⁵. Wskaźnik intensywności awarii sieci wodociągowej wyniósł w poszczególnych latach odpowiednio: 0,18 w 2019 r.; 0,11 w 2020 r. i 0,04 w 2021

³⁰ Przeprowadzonych 2 lipca 2021 r.

³¹ Por. stwierdzone nieprawidłowości.

³² Por. stwierdzone nieprawidłowości.

³³ Dz. U. z 2019 r., poz. 1217, dalej: „rozporządzenie w sprawie wzorów tablic”.

³⁴ Por. stwierdzone nieprawidłowości.

³⁵ Tj. uszkodzenie kolektorów tłocznych przez firmy zewnętrzne, zapchanie sieci grawitacyjnej, awarie urządzeń elektrycznych, pęknięcia wyeksploatowanych odcinków sieci.

r.³⁶. Minimalny czas usunięcia awarii sieci wodociągowej wynosił w badanym okresie 0,5 h, a maksymalny 5 h. Nie wystąpiły przypadki długotrwałej przerwy w dostawie wody. Były Prezes podał, że głównymi przyczynami awarii sieci wodociągowej było m.in. pęknięcie rurociągu oraz nieszczelność hydrantów. W celu skrócenia czasu usunięcia awarii ZUK wewnętrznie podzielił Gminę na dwa obszary wschodni i zachodni oraz określił zasady usuwania awarii przez dwie specjalistyczne grupy pracownicze.

(akta kontroli str. 130-131, 140-143)

2.6. Były Prezes podał, że technologia uzdatniania wody, na trzech spośród czterech stacji³⁷, oparta była na napowietrzaniu i odżelazianiu wody surowej. Woda surowa przy pomocy pomp głębinowych dostarczana była do aeratorów, gdzie była napowietrzana. Następnie woda podawana była do odżelaziaczy, gdzie następował proces wytrącania się kłaczków wodorotlenku żelaza i manganu oraz spadek mętności wody. Uzdatniona woda z odżelaziaczy podawana była do zbiorników hydroforowych i dalej do sieci wodociągowej. Nie wprowadzano zmian w technologii uzdatniania wody na wszystkich stacjach od czasu zakończenia ich budowy.

(akta kontroli str. 132-133)

2.7. W okresie objętym kontrolą nie stosowano obniżek cen wody za niedostarczenie wody odpowiedniej jakości w wystarczającej ilości, pod odpowiednim ciśnieniem³⁸. Nie wystąpiły przypadki długotrwałej przerwy w dostawie wody oraz nie wpłynęły żadne skargi od mieszkańców dotyczące jakości wody. Analiza NIK wykazała, że Spółka nie przekazywała konsumentom informacji o podejmowanych oraz planowanych działaniach naprawczych mających na celu zapewnienie należytej jakości dostarczanej wody wraz ze wskazaniem terminu ich zakończenia³⁹.

(akta kontroli str. 131, 134, 322)

2.8. Analiza danych podanych do dwóch sprawozdań M-06 Sprawozdanie o wodociągach, kanalizacji i wywozie nieczystości ciekłych gromadzonych w zbiornikach bezodpływowych oraz ich terminowości wykazała, m.in. że:

- w sprawozdaniu za 2019 r. podawano dane w zakresie ilości zużycia wody na cele produkcyjne, które nie pokrywały się z wartością wynikającą z Raportu dotyczącego sprzedaży w 2019 r. Prezes podał, że wynikało to z omyki pisarskiej, którą skorygowano;
- sprawozdanie M-06 za 2020 r. zostało przesłane do GUS w dniu 11 lutego 2021 r. Prokurent podała, że w tym okresie Spółka została zdziesiątkowana przez zachorowania na COVID-19, z administracji został tylko Prezes wraz ze stażystką. Osoba zajmująca się sprawozdaniami oraz zastępująca ją osoba przebywały na zwolnieniu lekarskim. Spółka w tym okresie skupiła się na zachowaniu ciągłości swojego działania.

(akta kontroli str. 365-372, 484, 487)

2.9. Prezes wskazał, że w celu poprawy zaopatrzenia w wodę i odbioru ścieków należałoby przeznaczyć większe środki finansowe na rozwój i rozbudowę istniejącej sieci na nowo powstających osiedlach mieszkaniowych.

(akta kontroli str. 323-325)

³⁶ Do 30 czerwca 2021 r.

³⁷ Na SUW Przysiek woda była tylko napowietrzana.

³⁸ Stosowane przez ZUK wzorce umów na zaopatrzenie w wodę nie zawierały zapisów dotyczących obniżek cen wody za niedostarczenie jej w odpowiedniej jakości, w wystarczającej ilości albo pod odpowiednim ciśnieniem.

³⁹ Por. stwierdzone nieprawidłowości.

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Spółka nie przeprowadzała kontroli okresowych stanu technicznego obiektów budowlanych w zakresie sieci wodociągowej, czym naruszono art. 62 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo budowlane. Zgodnie z ww. przepisem obiekty budowlane powinny być w czasie ich użytkowania poddawane przez właściciela lub zarządcę, co najmniej raz na pięć lat, kontroli okresowej, polegającej na sprawdzeniu stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia. Kontrola wykazała, że ww. kontrole pięcioletnie, wykonane zostały w 2020 r., tylko dla trzech wodociągów o łącznej długości 2 360 m, tj. 0,9% całej sieci wodociągowej. Dla pozostałych odcinków sieci wodociągowej kontroli nie przeprowadzono.

(akta kontroli str. 38)

Były Prezes wyjaśnił, że przeglądów dla sieci nie wykonywano ze względu na koszty i trudności w ich przeprowadzeniu.

(akta kontroli str. 134)

2. W przypadku SUW w Przysieku, na podstawie przeprowadzonych oględzin⁴⁰ stwierdzono, że:

- na ogrodzeniu studni nr 3 nie umieszczono tablicy informującej o ustanowieniu strefy ochronnej i zakazie wstępu osób nieupoważnionych, czym naruszono art. 129 ust. 2 Prawa wodnego;
- tablica informacyjna o strefie ochronnej ujęcia wody przy studni 2a była niezgodna ze wzorem określonym załącznikiem nr 4 do rozporządzenia w sprawie wzorów tablic, a wymiar ogrodzenia strefy bezpośredniej był niezgodny z pozwoleniem wodnoprawnym⁴¹.

(akta kontroli str. 98, 353-356)

Prezes wyjaśnił, że przyczyną nieprawidłowości był „brak codziennej kontroli studni nr 3, która zlokalizowana jest w odległości 150 m od drogi gruntowej, a grunt otaczający studnię jest własnością osoby prywatnej. W związku z powyższym podczas wykonywania prac polowych istnieje możliwość uszkodzenia ogrodzenia oraz tablic informacyjnych.”

(akta kontroli str. 324, 326)

3. Spółka w okresie objętym kontrolą nie przekazywała konsumentom informacji o podejmowanych oraz planowanych działaniach naprawczych mających na celu zapewnienie należytej jakości dostarczanej wody wraz ze wskazaniem terminu ich zakończenia, czym naruszyła § 26 ust. 3 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi⁴². W toku kontroli ustalono, że w przypadku dziewięciu próbek, PPIS stwierdził warunkową przydatność wody do spożycia.

(akta kontroli str. 210-233, 322, 481-483)

Były Prezes wyjaśnił m.in., że ZUK informował tylko osoby, które zwróciły się bezpośrednio do niego w celu uzyskania informacji na temat jakości wody. Ponadto

⁴⁰ Przeprowadzonych 7 września 2021 r.

⁴¹ Pomiar wykonany taśmą mierniczą wykazał 6 m i 5,75 m szerokości, zamiast wymaganych zgodnie pkt. III 2 pozwolenia wodnoprawnego z 12 stycznia 2006 r. nr OS.I.6223-41/05/2006 - 10 m.

⁴² Dz. U. poz. 2294, dalej: „rozporządzenie w sprawie jakości wody”.

informacje o przerwach w dostawie wody i możliwości pogorszenia się jakości zamieszczane były na stronie internetowej Gminy.

(akta kontroli str. 365-366)

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia negatywnie działalność kontrolowanej jednostki w zakresie wykonywania zadań z zakresu gospodarowania zasobami wodnymi. Na ocenę wpłynęło: nieprzeprowadzenie kontroli okresowych stanu technicznego sieci wodociągowej, nieprawidłowe oznakowanie i ogrodzenie stref ochrony bezpośredniej na jednej ze SUW, nieinformowanie mieszkańców o działaniach naprawczych mających na celu zapewnienie należytej jakości dostarczanej wody.

OBSZAR

3. Nadzór nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem

**Opis stanu
faktycznego**

3.1. Spółka nie opracowała wewnętrznych wytycznych dotyczących kontroli wewnętrznej jakości wody. Ocena przydatności wody oraz jej jakość prowadzona była w ramach kontroli wewnętrznej w oparciu o zapisy zawarte w pozwoleniach wodnoprawnych. ZUK dla każdego roku objętego kontrolą uzgodnił z PPIS stałe punkty czerpalne służące do pobierania próbek wody do badań oraz harmonogram ich pobierania. Ponadto na każdej ze stacji uzdatniania wody prowadzony był monitoring i pomiar ciśnienia w sieci wykonywany raz na dobę. ZUK nie wykonywał pomiarów szczelności przewodów i nie korzystał z automatycznego monitoringu. Były Prezes podał, że Spółka nie posiadała środków finansowych na budowę takiego systemu. Przeprowadzone 14 września 2017 r. badanie stężenia promieniotwórczego izotopów w wodzie surowej, na wszystkich SUW, nie wykazało odstępstw i dotyczyło pierwiastków radu 226, radu 228, radonu i trytu. Analiza NIK wykazała, że ZUK nie przeprowadził badań jakości wody po usunięciu awarii sieci wodociągowej⁴³.

(akta kontroli str. 131, 135, 144-145, 193-197, 322, 327-348, 481-483)

3.2. Pobieranie próbek wody do badań oraz wykonywanie badania jakości wody Zakład zlecił uprawnionemu laboratorium. Laboratorium posiadało certyfikat akredytacji⁴⁴ oraz zatwierdzony przez PPIS, ważny do 31 grudnia 2021 r., system jakości prowadzonych badań wody⁴⁵.

(akta kontroli str. 160-192)

3.3. Analiza 47 sprawozdań z wykonanych w ramach wewnętrznego monitoringu badań wykazała, że w przypadku dziewięciu badań Spółka nieterminowo poinformowała PPIS o przekroczeniach parametrów jakości wody.⁴⁶

(akta kontroli str. 234-318, 481-483)

3.4. W ww. okresie przeprowadzono łącznie 81 badań jakości wody⁴⁷. W wypadku 16 badań⁴⁸ przekroczone zostały wartości dopuszczalne określone w rozporządzeniu w sprawie jakości wody. Przekroczenia dotyczyły najczęściej parametrów: manganu, liczby bakterii z grupy coli oraz ogólnej liczby mikroorganizmów.

⁴³ Por. stwierdzone nieprawidłowości.

⁴⁴ Nr AB 894 z 7 marca 2008 r.

⁴⁵ Decyzja nr 12/6/N.HK/21 z 18 stycznia 2021 r.

⁴⁶ Por. stwierdzone nieprawidłowości.

⁴⁷ Z czego 34 kontrole zostały przeprowadzonych przez PPIS, a 47 na zlecenie ZUK w ramach kontroli wewnętrznej jakości wody prowadzonej zgodnie z harmonogramem zaakceptowanym przez PPIS.

⁴⁸ Sześciu badań przeprowadzonych przez PPIS oraz 10 badań przeprowadzonych w ramach kontroli wewnętrznej.

Wydane przez PPIS oceny jakości wody (łącznie 15) wskazywały przydatność wody do spożycia. Nie wystąpiły w wydanych ocenach przypadki stwierdzenia przez PPIS warunkowej przydatności wody do spożycia, jak również braku jej przydatności do spożycia.

(akta kontroli str. 146, 199-230, 234-318, 481-483)

3.5. W latach 2019-2021⁴⁹ nie występowało z wnioskiem o zgodę na odstępstwo od wymagań, jakim powinna odpowiadać woda określonych w rozporządzeniu w sprawie jakości wody.

(akta kontroli str. 131)

3.6. Z wyjaśnień Prezesa wynikało, że okoliczności mogące spowodować pogorszenie jakości wody, o ile wystąpiły, załatwiane były niezwłocznie. Spółka nie prowadziła ich ewidencji.

(akta kontroli str. 323, 326)

3.7. W okresie objętym kontrolą zagadnienia w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków nie były przedmiotem skarg i reklamacji.

(akta kontroli str. 323, 326)

3.8. Pracownicy Spółki przeprowadzali kontrole stanu wodomierzy na terenie nieruchomości osób mających zawartą umowę na zaopatrzenie w wodę. W poszczególnych latach objętych kontrolą takich kontroli przeprowadzono odpowiednio: 13 232 w 2019 r.; 5 504 w 2020 r.; 1 626 w 2021 r.⁵⁰. Prezes podał, że nie skierowano zawiadomień w sprawach określonych w art. 28 ust. 1 i 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę.

(akta kontroli str. 150, 323-326)

3.9. Działalność Spółki w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę była przedmiotem czterech kontroli zewnętrznych przeprowadzonych przez PPIS w 2019 r. Kontrole nie wykazały nieprawidłowości w tym zakresie.

(akta kontroli str. 150, 352)

3.10. Rada Nadzorcza Spółki zajmowała się m.in. sprawami związanymi ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem ścieków w tym stratami wody. W okresie objętym kontrolą odbyło się sześć posiedzeń rady nadzorczej oraz siedem posiedzeń walnego zgromadzenia wspólników. Ponadto Wójt Gminy podał, że raz w roku Prezes ZUK przedstawia sprawozdanie z działalności Spółki na sesji Rady Gminy.

(akta kontroli str. 321, 378, 380)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Spółka nie przeprowadzała badań jakości wody, każdorazowo po awarii sieci wodociągowej, czym naruszyła § 6 ust. 1 lit. c) rozporządzenia w sprawie jakości wody. Zgodnie z ww. przepisem wewnętrzna kontrola jakości wody realizowana przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne, o której mowa w art. 5 ust. 1a ustawy, obejmuje wykonywanie badań jakości wody w urządzeniach wodociągowych każdorazowo po wystąpieniu okoliczności mogących spowodować zmianę jakości wody, szczególnie jej pogorszenie, w wyniku awarii sieci wodociągowej, awarii systemu uzdatniania wody, wymiany sieci wodociągowej,

⁴⁹ Do 30 czerwca 2021 r.

⁵⁰ Do 30 czerwca 2021 r.

oddania do użytku nowego odcinka sieci wodociągowej, powodzi, intensywnych opadów, suszy lub w przypadku zdarzenia radiacyjnego - w uzgodnieniu z państwowym wojewódzkim inspektorem sanitarnym. W latach 2019-2021⁵¹ na terenie Gminy miały miejsce 92 awarie na sieci wodociągowej. W żadnym z ww. przypadków badania jakości nie zostały przeprowadzone po usunięciu awarii.

(akta kontroli str. 140-143, 322)

Były Prezes wyjaśnił m.in., że każdorazowo po usunięciu awarii przeprowadzano proces płukania całego odcinka.

(akta kontroli str. 135)

2. W przypadku dziewięciu sprawozdań z badania jakości wody⁵² Spółka nieterminowo przekazała do PPIS informacje o przekroczeniach parametrów jakości wody. Przekroczenia terminów wyniosły od 12 do 43 dni. Takie działanie Spółki było niezgodne z wymogiem wynikającym z § 7 pkt 5 lit. c) rozporządzenia w sprawie jakości wody, zgodnie z którym o przekroczeniach wartości parametrycznych należy poinformować właściwego państwowego powiatowego inspektora sanitarnego w terminie nie dłuższym niż 7 dni roboczych od dnia sporządzenia cząstkowego lub całościowego sprawozdania z badania jakości wody.

(akta kontroli str. 224-318, 481-483)

Były Prezes wyjaśnił, że brak poinformowania PPIS o stwierdzonych przekroczeniach, w terminach określonych w § 7 ust. 5 rozporządzenia w sprawie jakości wody, wynikał z niedopatrzenia Kierownika Zakładu sprawującego bezpośredni nadzór w tym zakresie.

(akta kontroli str. 133)

OCENA CZĄSTKOWA

ZUK prawidłowo uzgodnił z PPIS stałe punkty czerpalne służące do pobierania próbek wody do badań oraz ustalił harmonogram ich pobierania. Przeprowadzone badanie stężenia promieniotwórczego izotopów w wodzie surowej nie wykazało odstępstw. Jako nieprawidłowe NIK uznała nieprzeprowadzanie badań jakości wody, każdorazowo po awarii sieci wodociągowej oraz nieterminowe przekazywanie przez Spółkę do PPIS informacji o przekroczeniach parametrów jakości wody.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi
Wnioski

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

1. Informowanie Gminy każdorazowo o wygaśnięciu pozwolenia wodnoprawnego oraz pobór wody po uzyskaniu przedmiotowych pozwoleń.
2. Przeprowadzanie kontroli okresowych stanu technicznego sieci wodociągowej.
3. Prawidłowe oznakowanie i ogrodzenia stref ochrony bezpośredniej SUW Przysiek.

⁵¹ Do 30 czerwca 2021 r.

⁵² W 2019 r. dla wodociągów w Przysieku oraz Górsku (Pędzewo - Smolno), w 2020 r. dla wodociągu w Przysieku (dwa badania), Siemoniu (dwa badania) oraz Złejwsi Małej, w 2021 r. (I półrocze) dla wodociągu w Złejwsi Małej (dwa badania).

4. Informowanie odbiorców o działaniach naprawczych mających na celu zapewnienie należytej jakości dostarczanej wody.
5. Przeprowadzanie badań jakości wody, każdorazowo po awarii sieci wodociągowej.
6. Terminowe przekazywanie przez Spółkę do PPIS informacji o przekroczeniach parametrów jakości wody.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Bydgoszcz, 30 września 2021 r.

Kontrolerzy

(-) Marcin Mościcki
specjalista kontroli państwowej

Dyrektor

Delegatura Najwyższej Izby Kontroli
w Bydgoszczy
z up. (-) Adam Kończak
p.o. Wicedyrektor